

מובא במשנה (עד.) דיני תנאי בגט, כגון 'הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתיים זוז' הרי זו מגורשת. ושאר התנאים המוזכרים במשנה אלו תנאים שמתורגמים למעות, כגון 'הרי זה גיטך על מנת שתביאי לי בגד מסוים' רשב"ג סובר שאם תביא לו את השווי של הבגד במידה ונאבד, אזי הגט יחול.

א. מסתפקת הגמרא במקרה בו הבעל מציב תנאי, על מנת שתתן האשה מאתיים זוז, ולאחר מכן מחל הבעל אותם המאתיים זוז, ואלו צדדי הספק (שם עד:):

בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן: הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתיים זוז, וחזר ואמר לה מחולים לך, מהו? תיבעי לרבנן, תיבעי לרשב"ג. תיבעי לרבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן התם - אלא דלא אחלה גבה, אבל הכא הא קאמר לה מחולי' לך, או דלמא אפילו רשב"ג לא קאמר אלא דקא מפייסה ליה בדמי, אבל לגמרי - לא?

כלומר, הספק לשיטת חכמים שאולי נחשב מחילת המעות כאלו קיבל אותם והתקיים התנאי. או יש להסתפק לשיטת רשב"ג שאולי משום שאין כאן נתינה בכלל ע"כ לא נתקיים התנאי, והגט בטל (כי בדוגמא של הבגד יש פיצוי ממוני).

רבי יוחנן פשט את הספק ואמר "אינה מגורשת", אין המחילה נחשבת כקבלת המעות. אמנם הגמרא מקשה, שהרי מצאנו בנוזר הנאה מחברו עד שיביא לבנו חטיין ושתי חביות יין, חכמים סוברים **שיכול הנוזר למחול** ולומר הרי כאלו קיבלתי את החיטה והיין, ויהיה המודר מותר בהנאה. לכן קשה על שיטת רבי יוחנן, שאמר **שאיין הבעל יכול למחול**, ולכן אין הגט חל!

ב. עוד קושיא דומה מקשה הגמרא במקרה הבא (שם):

ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה: כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבעא, את דלי ארבעה ואכול תילתא, לסוף אתא מיטרא, אמר רב יוסף: הא לא דלה, רבה אמר: הא לא איצטריכא.

בעל שדה שעשה תנאי עם אריסו (עובד אדמה שלו), שישקה את השדה פעם נוספת משאר השדות. ובתמורה יקבל שלישי מהשדה, במקום רבע שהשאר נותנים. ובמקום שישקה את השדה פעם נוספת, ירדו גשמים ולא היה צורך בשקהא. עתה, נשאלת השאלה האם יקבל העובד שלישי מהשדה או רק רבע? רב יוסף סובר שיקבל רבע כמו שאר השדות. אך רבה סובר שגם אם בטל התנאי, עדיין יקבל שלישי.

וקשה על רבה, שהרי בטל התנאי ועדיין האריס מקבל שלישי? ולמדנו במשנה ששיטת חכמים שאם בטל התנאי בגיטין, אזי אין הגט חל!

על שתי הקושיות הללו עונה הגמרא כך (שם):

הכי השתא, התם לצעורה קא מכיין ולא ציעורה, הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך.

יש הבדל בין רווח ממוני גרידא לבין צער נפשי לאשה (עיי' רש"י ד"ה דלצעורה). ובאמת על רווח ממוני יש מחילה - כי סוף סוף זה מה שהוא רצה להשיג ויותר עליו. אך שאדם נותן גט לאשה על תנאי ממוני, אין המטרה היא הכסף, אלא מטרה לגרום לאיבה וצער לאשה. ולכן אין לדמות מילתא למילתא, שהרי יש הבדל בין תנאי ממוני להרווחה, לבין תנאי ממוני בגט הבא לצער את האשה.

נחלקו הראשונים, האם תנאי נתינת הגט התלוי בהבאת האשה לבעל דווקא ב'איצטלית' (בגד יקר), או בכל חפץ? וכך מובא בריטב"א (ד"ה ואמר):

ומדאמרינן דדוקא כרשב"ג אתיא ולא כרבנן שמעינן דרבנן לא באיצטלית **שהוא דבר חשוב דוקא פליגי אלא ה"ה בכל דבר ואפי' בנייר כי הבא**, וכיון שכן אם אמר ה"ז גיטך ע"מ שתחזירי לי את הנייר ונשרף או נאבד אינה מגורשת לרבנן דקיי"ל כותייהו דנייר דוקא, **ושלא כדברי הרב בעל העטור שכתב שאם נשרף או נאבד שנותנת לו דמים**, שזה אינו וכדכתיבנא.

בעל העיטור סובר, שרק דבר יקר שצריכה האשה לתת כסף, אך שאר בשאר הדברים לא נחלקו. אמנם הריטב"א (והר"ן) סובר שהמחלוקת היא גם הנייר ובדבר ששוה ערך נמוך. וביאר בית הלוי את הבנת המושג "לצעורה קא מכיין" עפ"י הראשונים (שו"ת ח"ב סי' מד):

הרי נתברר לנו בהך לצעורה שני פירושים **דלדעת הר"ן והריטב"א הפירוש הוא דהביטול הגט הוא הצער שמקניטה בזה ולדעת בעל העיטור גוף החפץ הוא הצער ולא ביטול הגט.**

כלומר, לריטב"א תליית הגט בתנאי הוא הצער של האשה, והאפשרות לביטול הגט מצער אותה. ולבעל העיטור, לקיחת גוף החפץ הוא מה שמצער אותה, ולא היכולת של הגט להתבטל.

עולה מהאמור, שתנאי בגיטין הוא איננו רק תנאי ממוני, **אלא הממון הוא רק סימן. הסיבה האמתית של התנאי הוא צער נפשי לאשה**, ע"כ הראשונים חקרו בנידון, מה גורם את הצער לאשה. ולכן **אין הבעל יכול למחול על התנאי בגט, שאין ההישג הוא הממון, אלא צער האשה.**

(נקודה מעניינת, שבקשרים בין חברים, וכן קשרים עסקיים הדגש הוא הממון וע"כ חל מחילת הממון. אך בקשרים זוגיים, הממון הוא רק מנוף אל הנפש, ולכן התנאי הוא נפשי ולא ממוני, ואין מחילת ממון כאמור).